

Metodická inspirace k inscenaci

Verze pro děti od 9 do 12 let

Tomáš Jarkovský a Jakub Vašíček podle Marka Twaina

Huckleberry Finn

Dobrodružná plavba na vlnách blues s příměsí punku

Vážená paní učitelko, vážený pane učiteli,

držíte v rukou metodický list, který pro Vás vytvořily lektorky Divadla Drak, aby Vám co nejvíce usnadnily přípravu Vašich žáků a studentů na představení a nabídly možnosti další práce s tématy po jeho zhlédnutí.

Jednoduché aktivity rozvíjejí téma inscenace a napomáhají umocnit zážitek z návštěvy divadla. Jednotlivé kroky na sebe navazují a vytvářejí ucelenou lekci, mohou však být využity i samostatně či jinak přizpůsobeny věku (9+), možnostem a potřebám skupiny.

Doufáme, že Vám tento list bude příjemným a užitečným pomocníkem a přinese mnoho inspirace pro další kreativní práci ve Vaší třídě.

Jana Nechvátalová, Klára Fidlerová
lektorky Divadla Drak

Barbora Pokorná
dramaturgyně Divadla Drak

SLOVO DRAMATURGA

Huckleberry Finn je mladý chlapec, který se vymyká. Chtělo by se říct, že má problém se přizpůsobit svému okolí, ale to by nebyla tak docela pravda. On se o to totiž ani nijak nesnaží. Jde svou vlastní cestou, někdy se spálí, někdy z ní sejde, lituje ale jen málokdy. Jednoho dne pak shoda různých okolností spojí jeho osud s osudem uprchlého otroka Jima a tato nepravděpodobná dvojice se vydává na společnou plavbu po Mississippi. Plavbu, která je jedním velkým obrazem útěku za svobodou. Jak se ale ukáže, stát se svobodným neznamena jen zbavit se útlaku a ústrků, ale možná taky vlastních předsudků.

Autorská inscenace opírající se o motivy slavného románu Marka Twaina, který je považovaný za jeden ze zakladatelských titulů tradice velkých amerických románů. Inscenace tematicky navazuje na dva předchozí tituly od téhož inscenačního týmu, Bílého tesáka a Cestu, a tvoří s nimi ucelenou trilogii dobrodružných příběhů o svobodě inspirovaných velkými díly americké literatury.

Tomáš Jarkovský
ředitel a dramaturg Divadla Drak

1. ČÁST – PŘED PŘEDSTAVENÍM

V první části metodické inspirace Vám nabízíme aktivity, které by měly děti naladit na blížící se návštěvu divadelního představení.

SEZNÁMENÍ S TOMEM SAWYEREM

Cílem je představit a charakterizovat postavu Toma Sawyera, která bude děti provázet ve všech aktivitách metodické inspirace a je klíčovou i pro pochopení příběhu Huckleberryho Finna.

Tato aktivita je rozdělena do dvou částí. Nejdříve děti obdrží vzkaz od autora vypravování Marka Twaina (viz přílohu č. 1) a poté budou mít možnost se s Tomem seznámit prostřednictvím vypravování jedné z Twainových postav – Tomovy tety Polly. V průběhu této aktivity děti poslouchají úryvek z knihy a diskutují o něm.

VZKAZ OD MARKA TWAINA

Učitel dětem sdělí, že v průběhu následující hodiny společně proniknou do dobrodružného příběhu spisovatele Marka Twaina, jehož hlavním hrdinou je chlapec, podobně starý jako ony, Tom Sawyer. Než se tak ale stane, má učitel pro děti Twainův vzkaz.

Učitel dětem do skupin rozdá namnoženou předmluvu (příloha č. 1) a poté jim položí několik otázek:

- Jak se jmenují hlavní postavy příběhu?
- Na jakém místě a v jaké době se příběh odehrává?
- Jak si postavy, místo a dobu představujete?

VYPRAVOVÁNÍ TETY POLLY

Blíže Toma dětem představí jeho teta Polly. Učitel nejlépe za pomoci jednoduchého kostýmního znaku (klobouček/cvikr/fiží,…) vstoupí do role tety Polly a co nejpřesvědčivěji přečte její monolog ze začátku knihy (viz přílohu č. 2).

Po návratu do civilu otevře diskusi několika otázkami:

- Co jste se o Tomovi dozvěděli?
- Jak si ho představujete?
- Věříte všemu, co teta Polly o Tomovi řekla? Proč ano/ne?

KAŽDODENNÍ DOBRODRUŽSTVÍ TOMA SAWYERA

Cílem je co nejosobnější seznámení s reáliemi příběhu Toma Sawyera a Huckleberryho Finna a reflexe odlišnosti doby a kultury od té, v níž děti vyrůstají dnes. Aktivita zároveň prohlubuje schopnost čtení a orientace v textu i schopnost vyabstrahovat z vyprávění důležité události s důrazem na dramatické cítění situace.

V průběhu aktivity děti ve skupinách čtou úryvky z knihy Dobrodružství Toma Sawyera, na jejíž události Twain navazuje ve svém dalším vypravování o Huckleberry Finnovi. Následně děti podle úryvků sehrají krátké scénky.

Učitel rozdělí děti do skupin ideálně po třech (2 až 4). Poté mezi skupiny rozdělí 7 předvybraných úryvků z knihy (viz přílohu č. 3), v nichž jsou líčeny různé Tomovy eskapády, kterými trápil tetu a jiné dospělé. Děti budou hrát následující situace:

- A) Bílení plotu
- B) Příprava na nedělní školu
- C) Osobní hygiena
- D) Setkání s Huckleberrym Finnem a pověra s mrtvou kočkou
- E) Školní tresty
- F) Noční hlídka
- G) Snění o pokladu

Děti si po přečtení textu ve skupinkách nejprve odpoví na následující otázky:

- Jaké postavy se objevily ve vašem úryvku?
- Jak podle vás mohly vypadat?
- Jak se chovaly? Co dělaly?
- Jaký mají vztah k Tomovi?
- Co se v dané situaci stalo? O čem váš úryvek vyprávěl?
- Jak by příběh podle vás mohl pokračovat?

Následně podle situace v úryvku žáci připraví a zahrají scénku z vyprávění, aby se i ostatní seznámili s dalšími částmi příběhu.

V případě potřeby či časové tísně, může učitel žákům zadání usnadnit tím, že každé skupině po přečtení dá bodový scénář (viz přílohu č. 4) k přidělenému úryvku, jenž obsahuje stručný výčet zásadních událostí, které by v jejich divadelním ztvárnění neměly chybět, ať už se je rozhodnou pojmout jakkoliv tvořivě.

Na základě přehraných scének děti-diváci reflektují, čím se lišila doba a kultura Toma Sawyera od té jejich.

Diskuzi může učitel zahájit následujícími otázkami:

- Je něco, co vás překvapilo?
- Je podle vás naopak něco pořád stejné?
- Co se podle vás od Tomovy doby změnilo?

PŘÍBĚH TOMA SAWYERA A HUCKLEBERRYHO FINNA

Cílem je seznámit děti s dramatickou linkou příběhu Toma Sawyera.

V průběhu aktivity děti poslouchají učitelovo vyprávění či čtení.

Učitel vlastními slovy převypráví děj knihy do chvíle uvěznění Muffa Pottera či dané pasáže přečte z knihy Dobrodružství Toma Sawyera (devátá a desátá kapitola). Základní znalost dějových okolností je třeba pro další aktivity.

Stručné převyprávění událostí kolem falešného obvinění Muffa Pottera

Souhrou náhod se Tom s Huckem stali svědky skutečného zločinu, když se jedné noci rozhodli na hřbitově vyzkoušet pravdivost pověry o léčení bradavic pomocí mrtvé kočky. Narazili tam totiž na dvojici místních pobudů,

tuláků a pijanů Muffa Pottera a Joe Indiána, kteří tam zrovna na objednávku místního lékaře vykopali mrtvolu nedávno zesnulého muže. Lékař jim za špinavou práci předem zaplatil, ovšem vychytralá dvojice se na něm na místě začala domáhat dalších peněz s výhrůzkou, že mu jinak mrtvé tělo nepomohou odnést. Když lékař na vydírání nepřistoupil, strhla se rvačka, v níž srazil Muffa Pottera do mdlob, avšak ve stejné chvíli byl zákeřně probodnut Joe Indiánem. Ve chvíli lékařovy vraždy vzali Tom s Huckem nohy na ramena a přísahali si, že o událostech večera budou držet jazyk za zuby. Báli se totiž možné pomsty ze strany „indiánského zabijáka“ (jak ho nazval Huck Finn), v případě, že by proti němu svědčili, ale soud by vraha přece jen osvobodil. Z vraždy byl nakonec obžalován nic netušící a neviný Muff Potter, jehož domnělou vinu potvrdila křivá výpověď vinného Joe Indiána. Muff Potter byl uvězněn a čekal na soud, zatímco Joe Indián se potuloval na svobodě.

TAJNÁ ROZMLUVA

Cílem je nastolit dramatickou situaci, která děti přiměje k její reflexi a zaujetí stanoviska.

V průběhu aktivity děti poslouchají audionahrávku zdramatizovaného dialogu.

Učitel pustí dětem audionahrávku dialogu, který pro metodický list načetli herci Divadla Drak (Dominik Linka jako Huckleberry Finn a Milan Hajn jako Tom Sawyer). Oba herce ve stejných rolích budou moci děti vidět v inscenaci Huckleberry Finn. V úryvku jde o váhání chlapců nad tím, zda svědčit ve prospěch uvězněného Muffa Pottera a riskovat vlastní život, nebo zůstat v bezpečném mlčení (odkaz na nahrávku a její přepis viz přílohu č. 5).

Po poslechu dialogu učitel žáky rozdělí na dvě skupiny, z nichž každá shromáždí co nejvíc argumentů pro jedno ze dvou možných řešení situace:

- A) Dál mlčet.
- B) Promluvit.

Obzvlášť důležité pro co nejautentičtější reflexi dětí je vyvarovat se jakýchkoliv komentářů k vyslechnutému dialogu a ději, zejména pak k morálnímu aspektu situace.

ULIČKA SVĚDOMÍ

Cílem je vcítit se do situace, kdy svým rozhodnutím ovlivňujeme jak svůj život, tak život někoho jiného.

V průběhu aktivity děti verbalizují protichůdné postoje k dramatické situaci a volí jeden z nich.

Skupiny z předešlé aktivity se postaví do proti sobě stojících řad reprezentujících protichůdné vnitřní hlasy Toma Sawyera (strana Dál mlčet proti straně Promluvit). Vybraní dobrovolníci poté projdou touto „uličkou svědomí“ a vyslechnou si mix argumentů z obou stran, aby si na jejím konci vybrali rozhodnutí, které by v kůži Toma Sawyera udělali oni. Svou volbu demonstrují postavením se na jednu ze stran. Děti, které uličkou neprošly, nicméně všechny argumenty vyslechny, si poté zvolí stranu stejně jako jejich předchůdci.

Poté učitel zahájí diskuzi:

- Jaký je hlavní důvod, podle kterého jste se rozhodli pro tu či onu stranu?
- Co vám volbu ztěžovalo?

ZÁVĚREČNÉ VYPRAVOVÁNÍ

V průběhu aktivity děti poslouchají učitelovo vyprávění.

Cílem je seznámit děti se závěrem příběhu, na nějž volně navazuje inscenace Huckleberry Finn.

Po přijetí stanovisek dětí i jejich důvodů v předchozí aktivitě učitel žákům prozradí, jak se rozhodl Tom Sawyer v příběhu Marka Twaina a jak se příběh obou přátel vyvíjel dál.

Stručné převyprávění Tomova rozhodnutí a konce jeho dobrodružství

Tomovi se Muffa Pottera zželelo, a proto u soudu vystoupil jako korunní svědek. O přítomnosti Huckleberryho Finna na hřbitově se nezmínil, aby svého kamaráda bez domova ochránil. Po jeho výpovědi usvědčený Joe Indián, který byl soudu také přítomen, okamžitě utekl oknem. Muffa Pottera zbavili obvinění a propustili ho.

S Joe Indiánem se ale Tom a Huck zanedlouho potkali znovu. Rozhodli se totiž, že půjdou hledat poklad do strašidelného opuštěného domu. Tam se ale opět poněkud nechtěně stali svědky Joeových zločinů, když potají sledovali, jak se on a jeho komplicové chystají schovat měšec ukradených peněz pod podlahou domu. Jenže na místo úkrytu lupiči našli další poklad — velkou truhlu plnou zlatáků. Nově nabytou kořist si banda s Joem Indiánem v čele odnesla neznámo kam. Tom s Huckem se rozhodli, že se pokusí podle zaslechnutých indicíí Joe Indiána vypátrat a zjistit, kam zlatý poklad ukryl.

Zanedlouho si Tom s ostatními školními dětmi vyšel na piknik. Během cesty se však ztratil s kamarádkou Becky v jeskynním komplexu, zatímco Huck sledoval Joea Indiána a jeho komplice. Během jejich špohování zaslechl, že se chystají ublížit zámožné vdově Douglasové. Indián Joe se jí chtěl pomstít za to, že její zesnulý manžel, soudce, ho nechal zavřít pro potulku a veřejně bičovat. Huck okamžitě doběhl pro pomoc a násilí se nakonec podařilo zabránit. Joe Indián ovšem opět unikl do jeskyně.

V jejích chodbách na něj narazil Tom, který tam mezitím ve tmě a chladu bojoval o život. Po dlouhých třech dnech Tom šťastnou náhodou objevil východ, o němž nikdo nevěděl, čímž si zachránil život. Správa města nechala jediný známý vchod do jeskyní zatarasit, což se Tom dozvěděl až po svém zotavení. Tehdy už bylo ale pozdě vrátit se do jeskyně neznámým vchodem a zachránit tak Joea Indiána, o jehož uvěznění věděl jenom Tom.

Tak zemřel obávaný Joe Indián. Děsivé setkání v jeskyních, které proběhlo ještě za jeho života však přivedlo Toma a Hucka na stopu obrovského zlatého pokladu. Oba chlapci rázem pohádkově zbohatli a Huck k tomu všemu získal dočasný domov. Když se totiž vdova Douglasová dozvěděla, kdo ji zachránil, zavázala se o Hucka postarat a dohlédnout na jeho školní vzdělání.

2. ČÁST – PO PŘEDSTAVENÍ

V druhé části metodické inspirace Vám nabízíme řadu aktivit a her, které navazují na zhlédnuté představení, a kromě reflexe samotného Huckleberryho Finna a témat s ním spojených, pomáhají dětem prohloubit vnímání divadla jako svébytného druhu umění.

ASOCIACE

Cílem aktivity je otevření témat inscenace a rozvzpomenutí na zhlédnuté představení.

Během aktivity se žáci pokoušejí krátce a výstižně pojmenovat své dojmy z představení. Aktivitu je možné provádět z lavic, nejlépe však v kruhu.

Otázka:

Co se vám jako první vybaví, když si vzpomenete na představení Huckleberry Finn?

Může to být cokoli - postavy, situace, obrazy, pocity atd.

Na tuto otázku mohou žáci zkusit odpovědět i jedním slovem.

MOLEKULY

Cílem aktivity je srovnat si dojmy z viděného představení a navrátit se k němu. Dalším cílem je podpoření uvědomění si rozdílu mezi postavou a hercem či herečkou, kteří ji na jevišti ztvárňují.

V průběhu aktivity žáci chodí prostorem. Učitel zadá otázku, načež každý z žáků říká nahlas svou odpověď, v rámci toho se seskupuje s těmi, kteří mají odpověď stejnou. Ve chvíli, kdy jsou všichni rozděleni do skupin (nebo zůstanou sami), se učitel doptává jednotlivých skupin, proč tak odpověděly.

Otázky:

- Která postava ti byla nejvíce sympatická?
- Která postava ti byla nejméně sympatická?
- Který herecký projev se ti nejvíc líbil?
- Který předmět na jevišti nejvíc přitahoval tvou pozornost? Dokážeš popsat proč?

SITUACE

Cílem aktivity je zorientovat se ve zhlédnutém představení, reflektovat své dojmy a přenést je do prostoru.

V průběhu aktivity žáci pozicí v prostoru reagují na učitelovo zadání.

Na začátku aktivity se učitel s žáky domluví na tom, kde v prostoru je začátek jeviště, a vyzve je, aby si představili, že se jedná o to samé jeviště jako v Divadle Drak a že se na něm právě bude odehrávat představení Huckleberry Finn. Úkolem žáků je pak reagovat na učitelovo zadání zaujmutím pozice v prostoru.

Po každém zadání se učitel prochází mezi žáky po pomyslném jevišti a doptává se náhodně vybraných žáků, o jakou situaci se pro ně jedná.

Zadání:

- Postav se v roli některé z postav do situace, která tě jako diváka rozesmála.
- Postav se v roli některé z postav do situace, která ti byla nepříjemná nebo jsi během ní pociťoval obavy.
- Postav se v roli některé z postav do situace, během níž ti bylo dobře či jsi dokonce cítil dojetí.
- Postav se v roli některé z postav do situace, která tě překvapila.
- Postav se v roli některé z postav do situace, které jsi nerozuměl.

OZNAČKOVÁNÍ

Cílem aktivity je navodit hrou téma vyčlenění někoho ze společnosti.

Na začátku aktivity někteří žáci dostanou značku na záda, nevědí ovšem, zda oni sami značku dostali či nikoliv. Úkolem všech je pak přesunout se od označkových dál. Aktivita se končí ve chvíli, kdy se žáci rozdělí na dvě skupiny – označkových a neoznačkových. Na aktivitu navazuje diskuze.

Učitel postaví žáky do kruhu a vyzve je, aby zavřeli oči. Poté obejde kruh a každého žáka se dotkne na zádech, ale jen některým z nich na záda nalepí nálepkou (nebo kousek papírové lepicí pásky). Žáci se rozejdou prostorem, jejich úkolem je beze slov reagovat a přesunout se společně od těch označkových. Žáci by se neměli přesvědčovat rukama, zda oni sami značku mají, ale spíše to poznat podle toho, jak na ně ostatní reagují.

Otázky pro následnou diskuzi v kruhu:

- Jak jste se v průběhu hry cítili?
- Jaké to je být v jedné nebo v druhé skupině?
- Nastala v průběhu hry nějaká situace, kdy jste se necítili příjemně?
- Slyšeli jste už někdy o někom, kdo byl z nějakého důvodu takto vyčleněn od ostatních, i když k tomu podle vás nebyl důvod?
- Myslíte si, že se někdy některé postavy v představení mohly cítit stejně? Pokud ano, kdo a v jaké situaci?
- Co podle vás vede lidi k situacím, kdy záměrně vyčleňují někoho ze skupiny/společnosti?
- Vnímáte takové vyčlenění jako nespravedlivé? Proč ano/ne?
- Byli jste někdy přítomni takové situaci, kdy byl někdo vyčleněn ze skupiny? Jak jste se cítili/chovali?

VZKAZY POSTAVÁM

Cílem aktivity je, aby se žáci pokusili přiblížit postavám inscenace. Můžeme sympatizovat s jejich jednáním či rozhodnutími, které učiní, stejně tak jako cítit nepochopení, nebo dokonce odpor k jejich činům a chování.

V průběhu aktivity žáci píšou vzkazy nebo krátké dopisy jednotlivým postavám (Huck, Tom, Jim, Huckův otec, pracovnice Armády spásy), nejlépe anonymně.

Použili jste něco z našich aktivit?
Dejte nám o tom prosím vědět v interaktivním dotazníku.
Nezabere vám to víc než dvě minuty a nám to moc pomůže.
Děkujeme!

<https://www.menti.com/aljzba5283m5>

PŘÍLOHA Č. 1

VZKAZ MARKA TWAINA

Většina dobrodružných událostí, zaznamenaných v knize Dobrodružství Toma Sawyera, se skutečně přihodila; několik jsem jich zažil sám, ostatní zažili jiní chlapci, moji spolužáci. Huck Finn je kreslen podle skutečné předlohy. Tom Sawyer také, jenže nikoliv podle jednoho určitého modelu. Tom Sawyer je kombinací charakteristických znaků tří chlapců, jež jsem znal, a patří tudíž do skupiny staveb ve smíšeném slohu.

Podivné pověry, o nichž se zmiňuji, byly skutečně obecně rozšířeny mezi dětmi a otroky na Západě v době, kdy se tento příběh odehrává – tedy před třiceti, čtyřiceti lety.

Hartford 1876

Mark Twain

PŘÍLOHA Č. 2

MONOLOG TETY POLLY

„Vem ho nešť! Cožpak se jakživa ničemu nenaučím? Už se mně navyváděl tolik kousků, že bych si na něho mohla dávat lepší pozor! Ale staré hlupačisko je nejhorší hlupačisko. A starého psa novým kouskům nenaučíš, jak se říká. Ale ty má svatá dobroto, on ty svoje triky nikdy dvakrát neopakuje, a jak má člověk vědět, co vyvede zas nového? Vypadá to, jako by přesně věděl, jak dlouho mě může trápit, než se dopálím, a ví, že může-li mě minutku zabavit nebo dokáže-li mě rozesmát, že ho pak už nemůžu ani plácnout. Já vím, že vůči chlapci nekonám svoji povinnost, a to je svatá pravda. Kdo zdržuje metlu svou, nenávidí syna svého, jak říká Písmo. Vrším hříchy a odplatu na nás oba, dobře to vím. Je plný Belzebuba, ale ty má svatá dobroto, je to nebožky mé vlastní sestry chlapec, chudinka malinká, a já jaksí nemám srdce ho bít. Pokaždé když mu něco nechám projít, svědomí mě tolik hryže, a pokaždé když ho plácnu, mé staré ubohé srdce málem puká. Inu, inu, člověk narozený z ženy jest krátkého věku a plný lopotování, jak praví Písmo, a už to takové bude. Dnes odpoledne jistě půjde za školu a mně nezbude, než abych ho za trest nechala zítra pracovat. Je to ukrutné, nutit ho, aby pracoval v sobotu, když všichni hoši mají volno, ale Tom nenávidí práci víc než všechno na světě a já prostě musím vůči němu konat svou povinnost, sice budu zkázou toho dítěte.“

PŘÍLOHA Č. 3

ÚRYVKY Z KNIHY

A) Bílení plotu

Tom šel za školu a měl se náramně dobře. Domů přišel tak-tak včas, aby mohl pomoci Jimovi — černošskému chlapci — nařezat na zítřek dříví a naštípat před večerí třísky, totiž přišel včas, aby měl ještě kdy vypovědět Jimovi svá dobrodružství, zatímco Jim konal tři čtvrtiny práce.

Druhý den se Tom objevil na chodníku s putnou vápna a se štětkou na druhé násadě. Bezmála třicet metrů solidního prkenného plotu, vysokého přes půl třetího metru. S povzdechem namočil štětku a přešel jí nejvyšší prkno; opakoval postup; opakoval ho znova; a pak malátně usedl na bednu. Jim s plechovým vědrem v ruce vyhopsal z branky. Jít pro vodu k obecní pumpě byla dříve v Tomových očích vždy práce odporná; teď mu to najednou tak nepřipadalo. Vzpomněl si, že u pumpy je vždycky parta. Chlapci a děvčata — bílé, hnědé a černé děti — tam postávali, a zatímco čekali, až na ně dojde, odpočívali, vyměňovali si hraníčka, hádali se, prali se nebo vyváděli nějaká alotria.

Tom řekl: „Povídám, Jime, přinesu vodu a ty zatím trochu natírej.“

Jim potřásl hlavou a řekl:

„Nemůžu, pane Tom. Stará paní mi řekla, abych skočil pro vodu a abych se nikde nezastavoval a s nikým se nebavil. A ještě řekla, že pan Tom asi bude po mně chtít, abych bílil, a tak mi zvlášť nakázala, abych si hleděl svého, a řekla, že se sama postará, aby se bílilo.“

„Na to nic nedej, Jime. Ona má vždycky takové řeči. Jime, dám ti kuličku.“

Jim začal kolísat.

„Velkou bílou kuličku, Jime! A je to nádherná mramorová kulička.“

„Jejda, to je krásná kulička, jen co je pravda. Ale pane Tom, já se hrozně bojím, stará paní...“

„A kromě toho, chceš-li, ukážu ti svůj bolavý palec.“

Jim byl jen člověk — návnada byla pro něho příliš silná. Postavil vědro, vzal kuličku a se soustředěným zájmem se sklonil nad palec nohy, zatímco Tom odmotával obvaz. V příští minutě Jim pelášil dolů ulicí s vědrem v ruce a s brněním v zádi, Tom energicky bílil a teta Polly opouštěla pole s bačkorou v ruce a s vítězoslavným výrazem v oku.

B) Příprava na nedělní školu

Po snídani uspořádala teta Polly domácí pobožnost; začalo to modlitbou vybudovanou z citátů z bible. Potom se dal Tom do „svých“ veršů [...]. Věnoval všechno úsilí na nadření pěti veršů a zvolil si část Kázání na hoře, protože nenašel žádné verše, které by byly kratší. Mary mu vzala knihu, aby ho vyzkoušela, a Tom se snažil najít cestu v mlhách:

„Blahoslaveni – é – é – “

„Chudí – “

„Ano – chudí. Blahoslaveni chudí – é – é – “

„Duchem – “

„Duchem; blahoslaveni chudí duchem, nebo – nebo – “

„Jejich.“

„Nebo jejich. Blahoslaveni chudí duchem, nebo jejich – jest království nebeské. Blahoslaveni lkající – nebo oni – “

„Poť – “

„Nebo oni poť – kam poť?“

„Potěšení.“

„Aha! Potěšení! – nebo oni potěšení budou – é – é lkáti budou – potěšení, ti, kteří budou – budou – budou co? Proč mi nenapovíš, Mary? Proč jsi na mne taková?“

„Tome, Tome, hlavičko zabeďněná, já si tě nedobírám – to bych nikdy neudělala. Musíš jít a znovu se to učit.“

„Dobrá.“

Pak ho zavolali, aby se hodil do parády pro nedělní školu.

C) Osobní hygiena

Mary mu dala plechové umyvadlo s vodou a kus mýdla a Tom vyšel na dvorek a postavil umyvadlo na lavičku; potom ponořil mýdlo na chvíli do vody a zase je odložil; vyhrnul si rukávy; pomaloučku vylil vodu na zem a pak vešel do kuchyně a začal si horlivě utírat tvář ručníkem, jenž visel u dveří. Ale Mary mu ručník vzala a řekla:

„Že se nestydíš, Tome! Tohle se dělá? Voda ti neublíží.“

V umyvadle se octla nová voda. Když za chvíli vstoupil do kuchyně, se zavřenýma očima šmátral rukama po ručníku, kapala mu z tváře voda s mydlinami. Ale když se vynořil zpod ručníku, nebyl ještě uznán, neboť čisté území končilo u brady a u čelistí jako škraboška. Mary si ho chytila a přiložila ruku k dílu, a když s ním byla hotova, byl Tom zase mužem a bratrem bez rozdílu barvy a jeho štědře máčené pačesy byly čistě učesány a krátké kudrlinky byly pěkně natočeny ve slušivý účes. Potom Mary přinesla oblek, který už po dva roky nosil jenom v neděli a kterému se prostě říkalo „ty druhé šaty“ — čímž jsme se seznámili s veškerou Tomovou garderobou. Když se Tom oblékl, Mary ho „dala do pořádku“; zapjala všechny knoflíky čisté kazajky až nahoru pod bradu, přeložila velký límec přes ramena kabátu, okartáčovala ho a korunovala ho kropenatým slaměným kloboukem. Teď vypadal náramně zvelebeně a náramně nesvůj. Doufal, že Mary zapomene na boty, ale doufal marně; Mary natřela boty vrstvou loje, jak se to tehdy dělávalo, a přinesla je. Tom se dopálil, vybuchl a řekl, že pořád musí dělat věci, které nechce. Ale Mary ho konejšivě přemlouvala: „Prosím, Tome – buď hodný chlapec.“

Vrčel, ale obul se. Mary byla brzy hotová a všechny tři děti se vydaly do nedělní školy, do podniku, který Tom z plna srdce nenáviděl.

Vyučování trvalo od devíti do půl jedenácté; potom byly služby boží.

D) Setkání s Huckleberrym Finnem a pověra s mrtvou kočkou

Za chvílečku se Tom střetl s Huckleberrym Finnem, synem obecního opilce. Všechny matky Huckleberrymy srdečně nenáviděly a také kvůli němu trnuly strachy, protože podle jejich názoru Huckleberry byl darmošlap, neuznával zákony a byl sprostý a zlý; a nenáviděly ho proto, že jejich děti se mu tolik obdivovaly. S Tomem to bylo načisto stejné jako s ostatními chlapci z dobrých rodin. Záviděl Huckleberrymu jeho romantický život vyvrhele a měl přísně zakázáno si s ním hrát. Z toho důvodu si s ním hrál, pokaždé když k tomu našel příležitost. Huckleberry byl vždycky oblečen do odhozených šatů dospělých mužů a jeho oblek byl samý vlající cár, roztřepené nohavice brouzdaly blátem, nebyly-li vyhrnuté.

Huckleberry přicházel a odcházel, jak se mu zlíbilo. Spal na zápražích, bylo-li pěkně, a v prázdných sudech, když pršelo; nemusel chodit do školy ani do kostela, nebyl nikomu poddán a nemusel nikoho poslouchat; mohl se jít koupat nebo jít chytat ryby, kamkoliv a kdykoliv se mu zachtělo, a mohl tam zůstat, jak dlouho chtěl; nikdo mu nenakazoval, aby se nepral; mohl zůstat vzhůru tak dlouho, jak chtěl; byl vždycky prvním chlapcem, který na jaře vyšel bos, a posledním, který se na podzim zase obul; nikdy se nemusel mýt ani oblékat nové šaty a uměl nádherně klít. Zkrátka – všecko, co činí život vábným, ten kluk měl, směl a mohl. Tak myslel jeden každý ze sužovaných, sekýrovaných, slušných chlapců městyse Saint Petersburgu. Tom radostně pozdravil romantického vyvrhele:

„Nazdar, Huckleberry!“

„Tak tak. Koukej, jak se ti to líbí?“

„Co to máš?“

„Mrtvou kočku.“

„Ukaž mi ji, Hucku. Jejda, je pěkně tuhá. Kdes ji vzal?“

„Koupil jsem ji od jednoho kluka.“

„Cos mu za ni dal?“

„Měchýř, který jsem dostal na jatkách.“

„A nač je mrtvá kočka, Hucku?“

„Nač? Na odstraňování bradavic.“

„Ale – jak se léčí bradavice mrtvými kočkami?“

„No, to vezmeš tu svou kočku a kolem půlnoci jdeš a vlezeš na hřbitov, kde pochovali nějakého hříšníka; a o půlnoci si pro něho přijde čert, nebo taky někdy dva nebo tři čerti; nevidíš je, jenom slyšíš něco jako vítr nebo je snad taky slyšíš mluvit; a když odnášejí mrtvého, hodíš za nimi tu kočku a řekneš: ‚Čerte, za mrtvolou – kočko, za čertem – bradavice, za kočkou – já tě mám dost!‘ A potom sleze každá bradavice.“

„Zní to rozumně. Už jsi to zkusil, Hucku?“

E) Školní tresty

Když Tom došel ke škole — nevelkému dřevěnému domku o samotě —, vstoupil s výrazem muže, jenž poctivě pospíchal k svému cíli. Pověsil klobouk na věšák a hodil sebou do lavice se svižností velmi zaměstnaného člověka. Učitel, trůnící na výsostech v lenošce slámou vypletené, podřimoval, ukolébáván ospalým bzučením učícího se žactva. Hluk spojený s Tomovým příchodem ho probudil.

„Tomáši Sawyere!“

Tom věděl, že vyslovení plného jména věští nesnáze.

„Prosím, pane učiteli.“

„Pojď sem. A pročpak jste, vašnosti, ráčil přijít pozdě — jako obvykle?“

Tom se užuž chystal uchýlit se o pomoc ke lži, když spatřil dva dlouhé zlaté coby splývající na zádech, jejichž totožnost mu prozradila elektrická jiskra lásky; a místo v lavici vedle ní bylo jediné volné místo v dívčím oddělení třídy. Okamžitě řekl:

„ZASTAVIL JSEM SE NA KUS ŘEČI S HUCKLEBERRYM FINNEM!“

Učitelův tep se na okamžik zastavil a učitel bezmocně vyvaloval oči. Bzučení učících se ustalo; žáci přemýšleli, zda se tento šíleně odvážný hoch snad nezbláznil. Učitel řekl:

„Co — co jsi dělal?“

„Zastavil jsem se na kus řeči s Huckleberrym Finnem.“

Nedorozumění nebo přeslechnutí bylo vyloučeno.

„Tomáši Sawyere, toto je nejúžasnější přiznání, jaké jsem kdy slyšel; pouhá rákoska nestačí na odčinění tohoto provinění. Odlož si kabát.“

Učitelova paže dělala své dílo, dokud se neunavila dokud síla dopadů rákosky citelně neochabla.

Potom následoval rozkaz:

„A teď jdi a posad se k děvčatům. A budiž ti to výstrahou.“

F) Noční hlídka

„Heleď, koukej, Hucku, když budeme dávat pozor, jistojistě později toho zloděje uvidíme odcházet a potom bedničku chňapneme rychlostí namydleného blesku.“

„Jsem pro. Já budu dávat pozor celou noc a třeba každou noc, když ty obstaráš tu druhou polovičku.“

„Dobře, obstarám. Stačí, když doběhneš kousek do Obručnické ulice a zamňoukáš — a kdybych spal, hodiš na okno pár kamínků a já přiletím.“

„Platí — jak všichni svatí.“

„Už neprší, Hucku, tak já jdu domů. Za dvě hodiny už bude svítat. Půjdeš zpátky hlídat?“

„Řekl jsem, že budu hlídat, a hlídat budu, Tome. Já kolem té hospody budu strašit každou noc třeba rok. Budu celý den spát a celou noc hlídat.“

„Tak je to v pořádku. A kde budeš spávat?“

„V seně na půdě u Bena Rogerse. On mě tam nechává spát a černochoch jeho táty, strýc Jake, mě tam taky nechává. Já strýci Jakeovi nosím vodu, když mi o to řekne, a kdykoliv ho poprosím, dá mi nějakou maličkost k snědku, když sám má. Je to náramně hodný černochoch, Tome. Má mě rád, protože nikdy nedělám, jako bych byl víc než on. Někdy si dokonce rovnou k němu sednu a jím s ním. Ale to nemusíš nikomu povídat. Když člověk má hrozný hlad, udělá někdy něco, co by nastálo dělat nechtěl.“

„Dobrá. Když tě nebudu ve dne potřebovat, Hucku, nechám tě spát. Nebudu tě chodit otravovat. A když se v noci něco hne, zaskoč k nám a zamňoukej.“

H) Snění o pokladu

„Povídám, Hucku, když tu najdeme poklad, co uděláš se svým podílem?“

„Budu si každý den kupovat paštiku a sklenici sodovky a půjdu do každého cirkusu, který sem přijede. Spolehni se, že si budu žít.“

„A nic si z toho nedáš stranou?“

„Stranou? Nač?“

„No, abys měl později z čeho být živ.“ „Kdepak, to by nebylo k ničemu. Táta se jistě jednoho dne vrátí sem do města, a když si nepospíším, drapl by to, a říkám ti, táta by to roztočil hezky zčerstva. A co ty uděláš se svým podílem, Tome?“

„Já si koupím nový buben a doopravdovský meč a červenou vázanku a štěně, buldoka, a ožením se.“

„Oženíš se?“

„Jo.“

Tom nikdy neviděl pohromadě ani padesát dolarů a všechny zmínky o „stech“ a „tisících“ považoval za pouhé ozdobné řečnické obraty a nevěřil, že takové částky vůbec na světě existují. Nikdy nečekal, že by u jednotlivce bylo možno najít tak velkou částku jako sto dolarů v opravdových hotových penězích. Jeho představa skrytých pokladech byla hrst opravdových desetníků a putna mlhavých, třpytivých, nehmotných dolarů, na něž si nelze sáhnout. Dolar na každý všední den v roce a na polovinu nedělí. Bylo přesně tolik, kolik měl kněz. Jeden a čtvrt dolaru týdně činil za oněch starých, prostých časů životní náklad na jednoho chlapce a jeden týden — a byly v tom zahrnuty byt i strava, školné a ošatné, a když na to přijde, dokonce i mýdlo.

PŘÍLOHA Č. 4

ZKRÁCENÉ SCÉNÁŘE K ÚRYVKŮM Z KNIHY

A) BÍLENÍ PLOTU

Tom dostal trestem od tety Polly za úkol, aby nabílil plot, ale vůbec se mu do toho nechce. Přemlouvá Jima, černošského chlapce, aby plot natřel místo něho. Ten se však bojí, že dostane od tety Polly vynadáno, protože má jinou práci a plot je navíc Tomův úkol. Nakonec ho ale Tom přesvědčí, nabízí mu za to mramorovou kuličku a také, že mu ukáže bolavý palec. Jim polevuje. Za chvíli se však objevuje teta Polly, to bude průšvih!

B) PŘÍPRAVA NA NEDĚLNÍ ŠKOLU

Tom se musí učit verše do nedělní školy. Pomáhá mu s tím Mary a nakonec ho z textů zkouší, ale Tomovi to vůbec nejde. Mary mu pořád musí napovídat. Nakonec Tomovi řekne, že nic neumí a musí se to učit znovu a pořádně. Tom ale už musí běžet do kostela.

C) OSOBNÍ HYGIENA

Tom se musí jít umýt, protože za chvíli má vyrazit do kostela, ale vůbec se mu do vody nechce. Umyje se jen na oko, nato dostává od Mary vynadáno, a tak se musí k umyvadlu vrátit. Umyje si obličej jen ledabyle. Jde se ukázat, ale Mary mu znovu hubuje a rychle sama bere úkol do svých rukou. Toma umyje, obleče do slušných šatů. Tom je celou dobu nesmírně nespokojený. Odchází do nedělní školy.

D) SETKÁNÍ S HUCKLEBERRYM FINNEM A POVĚRA S MRTVOU KOČKOU

Tom potkává idola milovníků všech lotrovin Huckleberryho Finna a dává se s ním do řeči. Huck mu ukazuje mrtvou kočku, poté mu prozrazuje, že ji chce použít ke kouzlu, které ho zbaví bradavic a vysvětluje mu postup a to, jak zaklínadlo na bradavice funguje.

E) ŠKOLNÍ TRESTY

Tom přibíhá pozdě do školy, učitel spí, ale jeho příchod ho probudí. Poté se Tom přiznává, že se zpozdl kvůli setkání s Huckleberrym Finnem, protože to vidí jako dobrou příležitost vytáhnout se před spolužačkou, která se mu líbí. Učitel se zlobí a za trest ho posadí do lavice k děvčatům. Tom je s tím nespokojený jen naoko, protože jediné volné místo, na které se může posadit, je vedle té, která se mu líbí.

F) NOČNÍ HLÍDKA

Huck a Tom se domlouvají na zloděje, chtějí ho chytit a vzít mu bedničku s pokladem. Huck se nabízí, že bude hlídat celou noc a každý den, dokud ho nezahledne. Pak by přiběhl pro Toma a dal mu tajným znamením vědět. Tom se strachuje, kde bude jeho kamarád přespávat. Huck mu prozrazuje, že ho u sebe nechává spát černocho sloužící u jeho táty, strýc Jake, který mu i často dává něco k jídlu.

G) SNĚNÍ O POKLADU

Tom a Huck sní o tom, co budou dělat, až najdou poklad. Huck by si každý den kupoval paštiku a chodil do cirkusu. Prý by si stranou nic nenechával, je si totiž jistý, že by mu to jeho táta vzal. Tom by se rád jednou oženil. Ani jeden z chlapců nikdy neviděl pohromadě tolik peněz!

PŘÍLOHA Č. 5

AUDIO PŘÍLOHA

Nahrávku rozmluvy mezi Huckem a Tomem k poslechu či stažení naleznete na webových stránkách Divadla Drak v informacích k inscenaci Huckleberry Finn (odkaz zde: <https://draktheatre.cz/repertoar/huckleberry-finn-2/>)

PŘEPIS NAHRANÉHO DIALOGU

- Huck Přece bychom nezůstali naživu ani dva dny, kdyby to prasklo...
- Tom Myslím, že se nám nemůže nic stát, dokud budeme držet jazyk za zuby.
Ale přisahejme znova. Je to jistější.
- Huck Já jsem pro.
- Tom Co se o tom povídá po městě, Hucku? Já toho slyšel spoustu.
- Huck Co se povídá? Nic než samé Muff Potter, Muff Potter, Muff Potter pořád dokola.
Je mi z toho tak nanic, že bych nejraději někam zalezl.
- Tom Zrovna tak to melou u nás. Myslím, že je s ním už amen. Není ti ho líto?
- Huck Je, skoro pořád — skoro pořád. Nic po něm není, ale také nikdy nikomu nic neudělal.
Jenom trochu chytá ryby, aby měl peníze na pití, a flinká se a nic nedělá; ale to přece
děláme my všichni — nebo aspoň většina z nás — kazatelé a podobní. Ale má dobré
srdce, jednou mi dal půl ryby, ačkoliv jí nebylo dost ani pro jednoho; a mockrát byl při mně,
když jsem měl smůlu.
- Tom A mně spravoval draky, Hucku, a přidělával mi háčky k udicím. Kdybychom ho tak mohli
dostat z vězení!
- Huck Kdepak, Tome, to bychom nedokázali. A krom toho by to nebylo nic platné.
Zase by ho chytili.
- Tom To je pravda — chytili by ho. Ale já už nemůžu poslouchat, jak mu lidé nadávají,
když to přece neudělal.
- Huck Já to už taky nemůžu poslouchat. Pane na nebi, prý mu vraždy koukají z očí a je prý to
nejhorší vrah z celé Ameriky a že nechápu, že nebyl oběšený už dávno.
- Tom Ano; takhle mluví pořád dokola. A taky říkali, že kdyby ho soud pustil, že ho zlynčují.
- Huck A taky by to udělali.